

Рецензия

**по конкурс за академичната длъжност „доцент“ по научната специалност
Социология, шифър 3.1. Социология, антропология и науки за културата, за
нуждите на секция „Общество на знанието: наука, образование и иновации“ към
Институт за изследване на обществата и знанието при БАН, обявен в ДВ бр.
4 от 10.01.2014 г. и Протокол № 3 от 06.03.2014 на НС на ИИОЗ**

**Рецензент: доцент д-р Петя Кабакчиева, Катедра Социология, Софийски университет
„Св. Климент Охридски“**

Документи за участие в конкурса в посочения в обявата срок е подал един кандидат – гл.ас. д-р Алексей Владимиров Пампоров. Подадените от кандидата документи отговарят на изискванията на закона.

1. Общо описание на представените материали

Представеният пакет документи и текстове е пълен и много добре подреден. Той включва както изискуемите документи, така и копие на всички публикации, с които кандидатът участва в конкурса; списък на изследователските проекти; удостоверения за четените лекционни курсове.

2. Обща характеристика на академичната дейност.

Д-р Алексей Пампоров участва в конкурса с 24 публикации, от които една монография: "Социални дистанции и етнически стереотипи за малцинствата в България", София, ИОО, 2009, 140 стр.; 4 статии в рецензирани международни издания, 7 статии в рецензирани издания в България, 4 статии, публикувани в чужбина, 8 статии, публикувани в България. На практика публикациите на д-р Пампоров са доста повече от включените в конкурса, той е изключил не само тези, обвързани с докторската му дисертация, но и някои нови публикации в съавторство. Докладите на международни и национални конференции допълнително подчертават неговата голяма изследователска активност. Изключително впечатляващо е и участието му в научно-изследователски проекти, голяма част от които са международно-сравнителни. Кандидатът има и много научно-публицистични статии, както ги е определил, което показва ангажираността му с публични позиции по болни проблеми на нашето общество и желание

изследователските резултати да подпомогнат формулирането на политики. Фактът, че е ръководител на социологическото звено на Институт "Отворено общество, също говори в полза на търсенето на приложни резултати от научно-изследователската му дейност.

3. Учебна дейност

Преподавателската дейност на д-р Пампоров също е впечатляваща - той е подготвил четири различни курса, преподавани в три университета и четири различни катедри. От четири години той е титуляр на курса Социология на семейството в Катедра Социология при СУ "Св. Кл. Охридски". За съжаление няма представени учебни програми на курсовете, но фактът, че всяка година в курса му Социология на семейството се записват над половината от студентите от съответния випуск в специалност Социология на СУ, е показателен за качеството на този курс. Д-р Пампоров е и тютор на стажантската програма на студентите по социология от СУ „Св. Кл. Охридски” в Институт „Отворено общество” и се отнася много отговорно към тази си дейност. Показателен за добрата преподавателска работа на д-р Пампоров е и фактът, че той бе научен ръководител на три бакалавърски тези на студентки от Катедра Социология към СУ, които се представиха отлично на защитите си.

4. Научни приноси

Научната дейност на д-р Пампоров е многообразна, но все пак основните му изследователски полета са следните: изследвания на социалните дистанции и стереотипи спрямо малцинства и бежанци; миграционни изследвания; изследвания на ромите; социология на семейството; методология на емпиричното социологическо изследване. Същевременно тези полета не могат да се обособят напълно, или по точно взаимно се обогатяват – много от находките в методологията на ЕСИ са постигнати при изследванията на ромите или на стереотипите; социология на семейството често е обвързана с ромските изследвания, миграционните изследвания - с изследвания на стереотипите и т.н. Нещо повече, д-р Пампоров спокойно се движи в няколко дисциплинарни области – социология, социална антропология, демография, дори социална психология; като едновременно ясно обособява границите им /например в текста „Социология на семейството като пресечна точка на социалните науки”/, но и интердисциплинарността не му е чужда.

И така, ако трябва да следвам изискванията за отчленяване на приносите по отношение на новости в науката, обогатяване на съществуващи знания и приложение на научните постижения в практиката, то бих определила като

Новости в науката

Първо, много интересната критика на „линията на Хайнал”, /установената от него закономерност в семейните модели в Европа/ и включването на допълнителни индикатори за определяне на семейните модели /като брутни коефициенти на брачност и бракоразводност; тоталният коефициент на плодовитост, дял на извънбрачни раждания, възраст на напускане на бащиния дом/. Тази критика дава възможност за преосмисляне на класическата дихотомия „Западна Европа” – „Източна Европа” в семейните модели и откриване както на сходни черти на европейския семен модел, така и на интересни фини дистинкции в неговите рамки / “Patterns of family formation: Marriage and fertility timing in Bulgaria at the turn of the twenty first century – a case study of Sofia”/.

Второ, много важен и интересен е изводът, на базата на анализа на особеностите на родовата терминология /или, може би по-точно, назоваване на родовите роли/ в пет подгрупи на ромския етнос в България, че основната социална единица на ромите не е разширеното семейство, а нуклеарното. (В текста “The Regional and the Subgroup Features of the Kinship Terminology) of Roma/Gypsies in Bulgaria, Ethnologia Balkanica 12, 2008). Тази теза е тествана и потвърдена в изследването, представено в статията „Survey on the family attitudes of the Roma community”.

Трето, използването на асоциативен въпрос и метод на диагностичните пропорции за идентифициране на стереотипите, вместо теста на Кац и Брейли, което води до диференциране на линиите, чрез които са конструирани стереотипите – не само личностни и физически характеристики на съответната група, но и културни специфики и начин на живот. Отграничаването на сила и обхват на стереотипите ми се струва също много важно достижение. / В мототографията „Социални дистанции и етнически стереотипи за малцинствата в България”/

Тези приноси показват безкомпромисната и критична изследователска нагласа на д-р Пампоров, която го води до преосмисляне на тези, превърнали се в нещо като научни стереотипи.

Обогатяване на съществуващи знания

Изследванията на социалните дистанции и стереотипи спрямо стари и нови малцинства са постоянен фокус на академичните занимания на д-р Пампоров и сериозен източник за информация за всички, които се интересуват от тези въпроси. Въвеждането на модифицирани три скали за измерване на социалните дистанции спрямо 24 етнически групи и направената на базата на тях класификация на приеманите и отхвърляни групи определено е най-мащабният и информативен анализ на социалните дистанции спрямо различните етноси, правен досега в България.

В областта на методологията на емпиричното социологическо изследване д-р Пампоров също има много интересни находки и предложения. Въвеждането за първи път в България / поне аз ги срещам за първи път/ на използваните по света въпроси-винетки, измислянето на кратките истории за Иванчо и Марийка, за да се изследва степента на риска в сексуалното поведение на ромски младежи, определено обогатява научното знание у нас и разкрива нови изследователски възможности. Критиката на квотните извадки, провокирането на дискусия относно класификацията и приложимостта на извадките в качествените изследвания, предложенията за класификация на видовете протоколи от пряко наблюдение, определено допринасят за професионалния дебат и за спазване на високи стандарти при провеждането на социологически изследвания.

Приложение на научните постижение в практиката

И тук приносите на д-р Пампоров са отчетливи и то в няколко области на социалната политика.

Първо, изследванията на д-р Пампоров в областта на социология на семейството определено налагат извода за необходимостта от по-гъвкаво законодателство в семейната сфера – преосмисляне на дефиницията за семейство и мерки за семейно подпомагане.

Второ, в областта на ромската интеграция, освен че развенчава редица митове за ромския етнос, той предлага съвсем конкретни мерки за подобряване на интеграционните политики.

Трето, изследванията на социалните дистанции към етническите групи и към бежанците биха имали преки импликации към политиката за настаняване на бежанци,

ако бяха взети предвид, и биха спестили част от скандалите. Те би следвало да имат и значимо влияние при разработката на учебни програми по гражданско образование от гл.т. на възпитаване в толерантност.

5. Цитирания

Д-р Пампоров е посочил 73 цитирания на свои текстове, като стриктно е дал коя негова статия от кого е цитирана. За отбелязване е, че негови статии са цитирани в авторитетни международни и български издания. Този факт сам по себе си е признание за значимостта на трудовете на д-р Пампоров.

6. Критични бележки

Бележките ми не са особено сериозни. Например, в монографията за социалните дистанции, на стр. 18 турците са включени в групата на малцинства от съседните страни, а не в групата на традиционните малцинства. По-нататък в книгата обаче те вече се полагат като представители на традиционните малцинства. От позициите на Роджърс Брубейкър те действително могат да се мислят като малцинства от съседните страни, от друга гледна точка те са традиционно малцинство. Това недоразумение би било избегнато, ако в книгата бе включен кратък преглед на литературата за малцинства, как се дефинират и как се типологизират. Щеше ми се да има и малко по подробно обяснение на много продуктивната дихотомия обхват и сила на стереотипите.

Бих си позволила да дам и една препоръка: В бъдещите си текстове, освен много прецизните анализи на данни, е добре да има по-голям фокус върху търсене на социологически обяснения, свързани с причините за анализиранияте процеси и събития. Давам си сметка, че д-р Пампоров не желае да спекулира с възможни обяснения, ако не са подкрепени от данни, но по-голямото вглеждане в социалния контекст и предлагането на различни интерпретации, които да обясняват защо да кажем ромите в Монтана дават различни отговори за сексуалното поведение от тези в Добрич, биха направили текстовете му още по-интересни.

7. Лични впечатления

Познавам д-р Пампоров от 2007 г. като изследовател в Институт „Отворено общество“. Участвали сме в три общи проекта – „Състоянието на обществото“, „Европейско изследване на ценностите“ и „EU inclusive. International comparative research on Roma

integration”, но това не означава, че сме работили заедно - всеки е разработвал самостоятелно своята част от проекта. В посочената студия, където сме съавтори “Social inclusion and discrimination of Roma in four EU countries”, румънската съставителка е обединила два наши самостоятелни текста, тази студия не е включена от д-р Пампоров в текстовете, предложени за хабилитация. Ценя сериозното му отношение към методологията на изследванията, както и работата му в областта на изследванията на социалните дистанции и стереотипите, цитирала съм монографията му.

Заключение:

Написаното дотук, засягащо оценката за изследователската дейност и преподавателската работа на кандидата, както и за научните приноси на текстовете му, ми дават основание убедено да препоръчам на членовете на научното жури да вземат решение за присъждане на научната длъжност „доцент“ по социология на гл.ас. д-р Алексей Владимиров Пампоров.

София, 23.05.2014

Рецензент: доцент д-р Петя Кабакчиева